

บทที่ 12

การนำการสัมมนามาใช้ในห้องเรียน

การนำการสัมมนามาใช้ในห้องเรียน

การสัมมนาสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะลักษณะของการสัมมนา คือการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นการจัดให้นักเรียนจัดชั่วโมงเรียนแบบสัมมนา จะช่วยให้นักเรียนสนใจการเรียนมากกว่าการเรียนแบบบรรยายหรือจากผู้สอนเพียงคนเดียว และ นักเรียนจะได้ประโยชน์ประการอื่น ๆ อีก

ข้อแตกต่างระหว่างการเรียนแบบสัมมนากับการเรียนแบบบรรยาย

การเรียนแบบสัมมนามีข้อแตกต่างไปจากการเรียนแบบสัมมนาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **วิธีการเรียน** การเรียนแบบสัมมนาผู้เรียนจะต้องทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนการเรียนแบบบรรยายนั้นผู้เรียนต่างคนต่างเรียนโดยไม่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. **วิธีการหาความรู้** การเรียนแบบสัมมนาผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายกันในห้องเรียน ส่วนการเรียนแบบบรรยายนั้นผู้เรียนคอยรับความรู้จากครู อาจารย์ ซึ่งเตรียมเอามาบรรยายให้ฟังในห้องเรียน

3. การหาความรู้เพิ่มเติม การเรียนแบบสัมมนาผู้เรียนจะต้องใช้เวลาในห้องเรียนเพิ่มเติม เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการเตรียมสัมมนา ส่วนการเรียนแบบบรรยายนั้นผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมีการค้นคว้าจากภายนอกเลย หรือ อาจจะมีการค้นคว้าเพิ่มเติมบ้างแต่อาจารย์จะเป็นผู้กำหนด

4. การหาข้อยุติ ในการเรียนแบบสัมมนานั้นผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมสัมมนาจะต้องหาข้อยุติระหว่างผู้เรียนด้วยกัน มากกว่าจะได้มาจากผู้สอน แต่การเรียนแบบบรรยายนั้นความรู้ส่วนใหญ่จะได้จากครู อาจารย์ซึ่งได้เตรียมเนื้อหาเอาไว้แล้ว

5. หน้าที่ของอาจารย์ การเรียนแบบสัมมนาผู้เรียนจะมีการประชุมปรึกษาหารือหรือทำงานต่าง ๆ ด้วยกัน ในขณะที่อาจารย์จะเป็นผู้ที่อยู่วงนอกคอยสังเกตการทำงาน และเสนอแนะความคิดเห็นเมื่อจำเป็น ส่วนการเรียนแบบบรรยายผู้เรียนจะต้องฟังการบรรยายของครูอาจารย์เป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีการซักถามข้อข้องใจบ้างในตอนท้ายของชั่วโมง

6. จุดเน้นของกระบวนการ ในการเรียนแบบสัมมนานั้นกระบวนการเรียนเน้นที่การค้นคว้าหาความรู้ การใช้วิจารณ์ญาณ และ การตัดสินใจของกลุ่มตามแบบประชาธิปไตย ส่วนการเรียนแบบบรรยายนั้นกระบวนการเรียนเน้นที่ความรู้ความเข้าใจของแต่ละบุคคล

7. ที่นั่งของผู้เรียน ในการเรียนแบบสัมมนาที่นั่งของผู้เรียนจะต้องจัดให้เป็นแบบที่ทำให้ทุกคนสามารถมองเห็นหน้ากันได้ เช่น รูปวงกลม รูปวงรี รูปตัวยู ฯลฯ ส่วนการเรียนแบบบรรยายที่นั่งของผู้เรียนเป็นแบบที่สามารถมองเห็นหน้าผู้บรรยายได้ เช่น การใช้ในห้องเรียนหรือ ห้องประชุมทั่ว ๆ ไป

8. การค้นคว้าของอาจารย์ ในการเรียนแบบสัมมนาอาจารย์มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และ นำทางให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาสาระอันเป็นความรู้ได้ตามต้องการ ส่วนการเรียนแบบบรรยายผู้สอนมีหน้าที่ค้นคว้าหาความรู้มาบรรยายให้ผู้เรียนได้ทราบ

๑. ความสำคัญของแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในการเรียนแบบสัมมนาแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก แต่การเรียนแบบบรรยายภายในห้องเรียน ห้องสมุดมีความจำเป็นน้อยกว่า ถ้าหากผู้บรรยายสามารถให้รายละเอียดของเนื้อหาวิชาได้ครบถ้วน ก็ไม่จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม

บุคลิกภาพของครู อาจารย์ผู้ควบคุมการสัมมนา

ในการเรียนแบบสัมมนานั้นครู อาจารย์ ที่ควบคุมการสัมมนาก็ยังมีบทบาทในการเรียนการสอนไม่แพ้การเรียนแบบบรรยายเช่นเดียวกัน บางครั้งอาจจะต้องทำงานหนักกว่าการสอนแบบบรรยายด้วยซ้ำไป อาจารย์ที่ทำหน้าที่ควบคุมการสัมมนาจะต้องมีบุคลิกภาพที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. **มีความรู้เนื้อหาวิชา** การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาการอย่างดีเยี่ยมสามารถเป็นที่ปรึกษาของผู้เรียนได้ทุกโอกาส โดยเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาในระหว่างการอภิปรายในแต่ละหัวข้อ นอกจากนั้นยังสามารถแนะนำไปค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสืออะไรได้บ้าง หรือ ไปติดต่อกับวิทยาการที่ได้

2. **มีความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม** จะต้องตระหนักดีว่าการเรียนแบบสัมมนานั้นเป็นเรื่องของกลุ่ม ไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง ครู อาจารย์ จะต้องทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. **ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน** โดยไม่ถือเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ต้องเป็นผู้ที่มีใจกว้างพอ หากผู้เรียนมีความคิดเห็นไม่ตรงกับอาจารย์ ก็ไม่ควรตัดสินใจว่าสิ่งที่นักเรียนคิดนั้นผิดเสมอ

4. **เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด** อาจารย์จะต้องคอยสอดส่องดูแลผู้เรียนทุก ๆ คนให้ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิดเห็นไว้แต่เพียงผู้เดียว ต้องพยายามให้ผู้เรียนได้มีบทบาทมากที่สุด โดยถือว่าครูที่สอนแบบสัมมนาจะต้องเป็นผู้พูดน้อยที่

สุด หรือ พุคน้อยกว่าผู้เรียนเสมอ โดยเปลี่ยนเป็นผู้ฟังที่ดี ติดตามสิ่งที่นักเรียนกำลังพูดด้วยความสนใจโดยตลอด

5. จัดแหล่งวิทยากรต่าง ๆ โดยถือว่าการเรียนแบบสัมมนานั้น ความรู้ที่ได้จะต้องเกิดจากผู้เรียนเอง และ ได้ความรู้ นั้น ๆ มาจากแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ครู อาจารย์ จะต้องทำหน้าที่ในการแนะนำหนังสือที่นักเรียนจะสามารถไปค้นคว้าหาความรู้ได้ แนะนำวิทยากรที่มีชื่อเสียงในด้านที่กำลังสัมมนา เพื่อที่นักเรียนจะได้ไปสัมภาษณ์มา หรือ เชิญมาเพื่อให้ความรู้

บุคลิกภาพของผู้เรียนสัมมนา

ผู้ที่เรียนสัมมนาจะต้องมีบุคลิกภาพดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ใกล้เคียงกัน การที่ผู้เรียนมีระดับความรู้ และ สติปัญญาใกล้เคียงกัน จะช่วยให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างทั่วถึง เพราะผู้ร่วมสัมมนาสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้ที่กำลังพูดได้เป็นอย่างดี สามารถแสดงความคิดเห็นในทำนองสนับสนุนหรือคัดค้านได้อย่างเต็มที่

2. มีบรรยากาศอันดีงาม โดยรู้ถึงมารยาทในการสัมมนาด้วยกัน รู้จักใช้คำพูดที่สุภาพ ไม่พูดจากระทบกระทั่งผู้อื่นโดยไม่จำเป็น หากจำเป็นต้องมีความคิดขัดแย้งกับผู้อื่น ก็จะต้องกล่าวคำขอโทษที่จำเป็นต้องแสดงความเห็นไปในทำนองคัดค้าน และ แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ การพูดด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส . มองคนในแง่ดีจะเป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสัมมนาดีขึ้น และ มีความเป็นกันเองกันมากขึ้น

3. มีความสามัคคี เพราะการเรียนแบบสัมมนานี้ ผู้เรียนจะต้องมีการทำงานร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การช่วยกันจัดสถานที่ จัดเตรียมเอกสารประกอบการสัมมนา ร่วมกันแสดงความคิดเห็น บางครั้งอาจจะมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน จำเป็นต้องขอมติในที่ประชุมจะต้องมีทั้งฝ่ายแพ้และฝ่ายชนะ ฉะนั้นในการสัมมนานี้จึงเท่ากับเป็นการฝึกทั้งการกระทำและการนึกคิด การที่ผู้ร่วมสัมมนา มีความสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การสัมมนานั้น ๆ ก็จะเกิดผลดีมากที่สุด

4. มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะการเรียนแบบสัมมนานั้น ไม่ใช่เมื่อพ้นจากการสัมมนาจากห้องเรียนแล้วก็จบกัน จะต้องนำเอาข้อสงสัยต่าง ๆ ที่มีประเด็นถกเถียงกัน นำมาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม หรือ อาจจะต้องนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นการส่วนตัวภายหลังจากการเรียนแบบสัมมนาสิ้นสุดลงในแต่ละครั้ง นอกจากนั้นในขณะที่กำลังเรียน จะต้องเป็นผู้ฟังอย่างตั้งใจ หากสงสัยในข้อใด ๆ จะต้องจดเอาไว้ และ จะพูดเมื่อประธานเปิดโอกาสให้ซักถามหรือร่วมอภิปราย

5. **มีความศรัทธาในกระบวนการกลุ่ม** โดยมีความเชื่อว่าการร่วมกันทำงาน ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น มีข้อยุติร่วมกันนี้ เป็นการดีกว่าการใช้ความคิดเพียงคนเดียว ฉะนั้นในการเรียนแบบสัมมนา ผู้เรียนจะต้องมีความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะต้องไม่คิดว่าความคิดเห็นของตนนั้นจะต้องถูกต้องเสมอ ใครจะมาคัดค้านแสดงความคิดเห็นด้วยไม่ได้

6. **มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็น** โดยเป็นคนกล้าพูด กล้าคัดค้านในสิ่งที่เราไม่เห็นด้วย โดยแสดงความคิดเห็นของเราให้มีลักษณะชัดเจน สามารถเข้าใจได้ง่าย การที่ผู้เรียนคนใดมิได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเลย ก็จะประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาสัมมนานี้น้อยมาก

ห้องเรียนที่ใช้ในการสัมมนา

ลักษณะของห้องเรียนที่จะเลือกใช้ในการสัมมนานั้นจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. **ลักษณะของห้อง** ควรเป็นห้องขนาดใหญ่ สามารถจัดแบ่งเป็นที่ประชุมกลุ่มย่อยได้โดยสะดวก ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกจนเกินไป

2. **โต๊ะและที่นั่ง** จะต้องสามารถยกเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก เพราะการเรียนแบบสัมมนา บางครั้งอาจจะต้องจัดที่นั่งเพื่อให้เหมาะแก่การเป็นที่ประชุมใหญ่ บางครั้งก็ต้องจัดแปลงเป็นที่ประชุมกลุ่มย่อย หลาย ๆ กลุ่ม ภายในห้องเดียวกัน

3. **การประชุมกลุ่มย่อย** ในการประชุมกลุ่มย่อยนั้นควรจัดที่นั่งเป็นรูปวงกลม วงรี หรือ รูปตัวยูแล้ว จำนวนสมาชิกควรอยู่ระหว่าง 6-15 คน หากมีสมาชิกมากเกินไป จะมีผลให้สมาชิกบางคนไม่มีโอกาสร่วมอภิปรายด้วย ซึ่งทำให้การสัมมนาในครั้งนั้นไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร

4. **สิ่งอำนวยความสะดวก** ควรจะมีอย่างครบถ้วน เช่น ระบบไฟฟ้า แสง เสียง ควรจะมีให้พร้อม ในกรณีที่ต้องใช้เครื่องมือช่วยในการเรียนการสอน เช่น กระดานชอล์ก ไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ หรือ फिल्मสตริป เป็นต้น

5. **อุณหภูมิภายในห้อง** ควรจะอยู่ระหว่าง 65-75°ฟ ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่กำลังสบาย ไม่หนาวหรือร้อนอบอ้าวจนเกินไป

6. **ขนาดของโต๊ะสัมมนา** ควรจะกว้างพอที่ผู้ร่วมสัมมนาจะนำเอกสารต่าง ๆ มาวางบนโต๊ะได้อย่างสะดวก และไม่รบกวนผู้ที่อยู่ข้างเคียง

ผลที่จะได้รับจากการเรียนด้วยวิธีสัมมนา

ในการเรียนแบบวิธีสัมมนานี้เราไม่ได้ถือว่าครู อาจารย์เป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เรามุ่งแต่ว่าที่นักเรียนว่าจะได้อะไรบ้างจากการเรียน ในการเรียนด้วยวิธีการสัมมนานั้นผู้เรียนจะได้สิ่งต่อไปนี้

1. **ความรู้ในเรื่องที่สัมมนา** ในการเรียนโดยวิธีสัมมนานี้ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่ตนได้ไปค้นคว้า หรือ ร่วมอภิปรายมาเป็นอย่างดี เพราะถ้าไม่มีความเข้าใจมาเป็นอย่างดีแล้วจะไม่สามารถร่วมอภิปรายกับเขาได้ ผิดกับการเรียนแบบบรรยายโดยครู อาจารย์ ในห้องเรียน บางครั้งผู้เรียนอาจจะคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่นอกห้องเรียน หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน เป็นช่วงเวลานาน ๆ ก็ได้ ซึ่งการเรียนแบบสัมมนาจะทำเช่นนั้นไม่ได้

2. **ได้ประสบการณ์ใกล้เคียงชีวิตจริง** ในชีวิตของคนเราจริง ๆ นั้น ภายหลังจากที่จบการศึกษาออกไปแล้ว การทำงานเราไม่มีครู อาจารย์ที่คอยให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา ไม่มีผู้ที่จะคอยสอนเราว่าสิ่งนั้นทำอย่างไร สิ่งนี้ทำอย่างไร เราจะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักสรุปผลจากวิธีการทำงานของตนเอง สิ่งใดที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ก็นำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตต่อไป สิ่งใดที่ทำแล้วไม่เกิดประโยชน์และให้โทษก็จะต้องเลิกการกระทำนั้น ๆ เสีย การสัมมนาจึงเป็นการเตรียมคนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงในโลกกว้าง

3. **คุ้นเคยต่อการใช้ความคิดและวิจารณ์ญาณ** ในการสัมมนานี้จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการได้รับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายซึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน เราจะต้องรู้จักเลือกที่จะเห็นด้วยกับความคิดใดความคิดหนึ่ง และ มีเหตุผลประกอบในการเห็นด้วยกับความคิดเห็นนั้น ๆ และ ในทำนองเดียวกันการที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของใครก็จะต้องมีความคิดเห็นของตนเช่นกัน และ นอกจากนั้นการที่ได้ฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่าย บางครั้งก็อาจจะช่วยให้ได้ข้อยุติใหม่ ซึ่งเป็นผลมาจากหลาย ๆ ความคิดนั้นก็ได้

4. **รู้จักวิธีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง** การเรียนแบบสัมมนาช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่เชื่อใครง่าย ๆ หากเกิดความสงสัยแล้วก็สามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง บางเรื่องอาจจะค้นจากห้องสมุด บางเรื่องอาจจะต้องได้จากการพูดคุยกับผู้รู้ และ บางเรื่องอาจจะต้องหาซื้อหนังสือจากตามร้านจำหน่ายหนังสือทั่ว ๆ ไป ฯลฯ

5. **กล้าแสดงความคิดเห็น** การสอนโดยวิธีการสัมมนานี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะคิด กล้าที่จะพูด และ กล้าที่จะแสดงออก ทำให้ผู้อื่นได้เห็นความสามารถของตน เป็นโอกาสที่จะเป็นผู้นำในสังคมมากกว่าคนอื่น ๆ

6. **มีประสบการณ์ในการพูด** การเรียนโดยการสัมมนานี้ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพูด มีโอกาสแสดงความคิดเห็น บ่อย ๆ ได้ฝึกว่าพูดอย่างไรคนจะเข้าใจได้ดี พูดอย่างไรผู้ฟังจึงจะสนใจ และ พูดอย่างไรจึงจะโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้มีความคิดเห็นคล้อยตามได้ ฉะนั้นผู้ที่ผ่านการเรียน โดยการสัมมนาจะมีประสบการณ์ในการพูดมากกว่า สามารถนำไปใช้ในการบริหารหน่วยงาน เป็นครูอาจารย์ หรือ วิทยากรในที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

7. **มีความเป็นประชาธิปไตย** ทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เชื่อแต่ความคิดเห็นของตนเพียงฝ่ายเดียว ในการสัมมนาบ่อยครั้งจะต้องมีความคิดเห็นขัดกัน จำเป็นต้องมีการโต้แย้งแสดงเหตุผล ซึ่งในที่สุดก็จะต้องมีการแสดงประจักษ์ภายหลังจากที่ฟังความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายแล้ว เป็นธรรมดาอยู่เองที่บางครั้งความคิดเห็นของเราอาจได้รับการยอมรับ และในบางครั้งความคิดเห็นของเราอาจจะไม่ได้รับการยอมรับ การสัมมนาก็จะเป็นการฝึกจิตใจของตนเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และ เอาใจเราไปใส่ใจเขา ซึ่งทำให้การมองปัญหากว้างขึ้น และเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

8. **เพิ่มมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน** การเรียนแบบสัมมนาเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักปรับปรุงตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้เรียนจะต้องทำงานกับคนหลาย ๆ ประเภท บางครั้งจะต้องเป็นผู้นำและบางครั้งก็ต้องเป็นผู้ตาม การที่ฝึกเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนั้นจะช่วยให้มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ